

AUGUST DE WEVER

Miel Bruls, Deweverstraat 21, 6361 BX Nuth

August de Wever (figuur 1) is in Nuth geboren op 14 maart 1874, als jongste kind van Frans de Wever en Elisabeth Hermans. Zijn vader had zich, na zijn huwelijk in 1850, als apotheker in Nuth gevestigd. Zijn eerste huis staat op het kerkhof, alwaar elf kinderen geboren worden (figuur 2). Frans de Wever stamt uit een Sittardse familie van horlogemakers en apothekers, bezigheden die veel geduld vereisten. Deze aanleg voor precisiewerk kwam onze kleine bioloog later zeer van pas bij het determineren van planten. Zijn moeder Elisabeth Hermans is een dochter van de kosten-onderwijzer van Nuth en een zus van de bekende musicus Henri Hermans. Als in Sittard zijn vader sterft, stelt de erfenis onze apotheker in staat in Nuth een groot huis te bouwen, waaruit later de bekende villa "de Wever" ontstaat (figuur 3).

Na de dood van drie kinderen bestaat het gezin nog uit drie meisjes en vijf jongens, wier studie veel geld kost. Alexander en Jacques worden beiden tot priester gewijd en zijn later de pastoor van Heerlen en van Jabeek. De jongste zonen, Frans en August, trekken allebei naar Utrecht, waar ze rond 1900 afstuderen voor arts. Hubert de Wever trouwt met

Josephina Lodewick uit Maastricht en Lambertina trouwt Juliaan Alberts, zoon van de boekdrukker uit Gulpen. De jongste dochter, Antonetta, trouwt niet en blijft haar hele leven in de villa bij haar broer August wonen. Op 17 januari 1903 vestigt zich de jonge dokter in het ouderlijk huis als huisarts. Hij blijft ongehuwd, want alleen de wilde planten gelden zijn liefde. Van zijn vader, met wie hij samen de natuur introk, heeft De Wever geleerd in de heekunde geneeskrachtige kruiden toe te passen. Met Paracelsus is hij van mening, dat het uiterlijk van de plant veel van zijn geneeskraft verraaft. Planten met geel melksap helpen tegen geelzucht, en bladeren met rode vlekken tegen bloedziekten. Maar het liefst bestudeert hij de wilde planten. Met garagist Giel Mevis als chauffeur trekt hij na het morgenspreekuur er op uit, om op stille plekjes zeldzame planten op te sporen. Hij maakt nauwkeurige aantekeningen over de vindplaatsen en werkt vanaf 1911 mee aan het in kaart brengen van de planten in Zuid-Limburg.

Theoreticus als hij is, stelt hij overeenkomsten en verschillen van diverse plantenfamilies vast. Zijn beroemd herbarium telt 25.000 planten en rondom zijn villa, die wit geveerd wordt (figuur

FIGUUR 1
Dr. F.C.A. de Wever (1874-1947).

3), legt hij een biologische tuin aan. Als deze tuin geschilderd wordt, verft hij er zelf de rhododendrons op.

De Wever ontwikkelt zich zelf tot zo'n groot bioloog, dat er in 1930 aan een ere-doctoraat wordt gedacht, dat echter niet wordt verleend. Wel worden een ondersoort van het Muurhavijskruid en een bastaard van de Smalle en Brede stekelvaren naar hem genoemd. August is geen verenigingsman en bezoekt als lid van het Natuurhistorisch Genootschap nooit de vergaderingen. Hij is liever thuis, rookt een sigaartje en geniet van de koffie, die de huishoudster Marieke Ploem serveert. Zij is een dochter van Peter Ploem en Lies Penders en beheert haar leven lang het huishouden van de familie De Wever. Elke week haalt ze verse vis op de markt in Heerlen, maar in de aspergetijd niet, want dan eet August alleen maar asperges. Haar broer, die schoenmaker is, maakt voor onze dokter de schoenen. Zij moeten altijd twee maten groter zijn en de linker gelijk aan de rechter, om ze makkelijker aan te trekken. Toch wisselt hij ze elke avond om. Menigmaal ontdekt August op tafel de bril van zijn broer, die hij zich telkens toe-eigent, met de uitvlucht: "Hier kan ik beter mee kijken, dan met die van mij..." Maar de verhouding tussen beide dokters blijft uitstekend. Als arme patiënten de dure medicijnen willen betalen, zegt de dokter altijd: "dat is niet nodig, want dat heeft die rijke vóór je al betaald". En iemand

FIGUUR 2
Het ouderlijk huis te Nuth rond 1900 alwaar vader Frans de Wever zijn apotheek had gevestigd.

met een wonde krijgt alleen een pleister, terwijl hij zegt "plak hem maar zelf op". Antonetta de Wever doet veel aan goede werken en is de steunpilaar van de Sint Bavo kerk. In 1921 en 1923 geeft ze elke keer f 4000,-, maar de schenking moet geheim blijven... De laatste tien jaren van haar leven wordt ze verzorgd in het sanatorium te Heerlen, waar zij sterft in 1937.

Frans de Wever is vijf jaar ouder dan zijn broer en geboren op 29 januari 1869. In 1900 is hij de enige dokter in Heerlen met zijn 5.000 inwoners. En in de namiddag houdt hij ook nog spreekuur in de villa te Nuth, als August op plantenjacht is. De omstandigheden in de gezondheidszorg zijn primitief en Frans de Wever sticht in 1904 aan de Putgraaf het St. Jozef-ziekenhuis, alwaar hij de eerste geneesheer-directeur is. Op den duur groeit het werk De Wever boven het hoofd en neemt hij ontslag, maar blijft actief als hoofd van de Röntgenafdeling. De straling, waaraan Frans bij het Röntgenapparaat blootstaat, wordt hem uiteindelijk fataal, en op 9 september 1940 is hij daaraan overleden. Als eerbetoon wordt het ziekenhuis van Heerlen naar hem genoemd.

Tijdens de oorlog wordt ook zijn broer in Nuth ziek en is niet meer in staat er vaak op uit te trekken. Hij constateert nog, dat de Limburg-

se flora er sterk op achteruit gaat. In het voorjaar van 1947, als zijn wilde planten ontluiken, overlijdt onze kleine, "grote" dokter een week na zijn verjaardag aan een hersentumor. Zijn villa en tuin komen in het bezit van zijn neef uit Gulpen, die het geheel op 6 december 1949 verkoopt aan de gemeente Nuth. De botanische tuin verwildert in tien jaar totaal en zijn plantenschat wordt verstrooid. In 1957 valt de villa in het gemeentelijks uitbreidingsplan aan

FIGUUR 3

Huize De Wever te Nuth ten tijde van de huisarts-praktijk van August de Wever.

de Stationstraat en wordt een jaar later afgebroken, na eerst als oefenobjekt voor de plaatselijke brandweer gediend te hebben. Weinig herinnert nog aan de pioniersarbeid van beide doktoren De Wever. Noch in Nuth, noch in Heerlen, waar het hospitaal nu Atrium heet...

DE BOTANISCHE NALATENSCHAP VAN AUGUST DE WEVER

Bart G. Graatsma, *Natuurhistorisch Museum Maastricht, postbus 882, 6200 AW Maastricht*

Fredericus Cornelius August de Wever, Limburgs beroemdste botanicus, werd geboren op 14 maart 1874 te Nuth. Als jongste telg in een gezin van elf kinderen werd hij aan de hand van zijn vader *de natuur* ingeleid. Zijn vader, van beroep apotheker met een speciale interesse in planten (artsenijgewassen), was zijn leermeester.

Op zoek naar planten in de vrije natuur was August zijn onafscheidelijke metgezel. Met zijn vader dwaalde hij door veld en bos, in beemd en hei, langs sloot en plas. Zo leerde de jonge August van hem al vroeg de taal van bloemen en kruiden. Het neuzen in de rijke boekenschat op botanisch gebied van vaders bibliotheek prefereerde de jonge August verre boven alle andere jongensspelletjes. Op de dorpsschool was hij een levend, wandelend

herbarium of kruidboek. Op de H.B.S. kende hij Dumoulin's beroemde 'Guide du Botaniste dans les environs de Maastricht' uit 1868 uit het hoofd en was al geheel vertrouwd met soorten, geslachten, families, orden, klassen en typen uit het plantenrijk (ANON., 1947). In 1903, nadat August de Wever als gediplomeerd arts de universiteit van Utrecht heeft verlaten, vestigt hij zich als huisarts in zijn ouderlijk huis te Nuth bij zijn bejaarde ouders.

De betekenis van Dokter de Wever voor de plantkunde ligt niet, zoals men in eerste instantie van een arts zou verwachten, op het terrein van de geneeskunde, maar juist op het vlak van de zuiver botanische wetenschap. Als medicus was hij in zijn streek zeer gezien,

als botanicus zeer vermaard, niet alleen in Zuid-Limburg, maar in geheel Nederland en zelfs ver over de landsgrenzen heen.

De Wever was een echte verzamelaar ten behoeve van studie en wetenschap, getuige zijn zeer omvangrijke botanische nalatenschap. Zijn uitgebreid herbarium, dat in zijn geheel bewaard is gebleven, verkeert momenteel weer in goede staat dankzij het monnikenwerk en geduld van de heer Van Heurn die de afgelopen 22 jaar het volledige Herbarium De Wever (ca. 20.000 op grote vellen gemonteerde gedroogde exemplaren; figuur 1) vel voor vel met veel zorg geconserveerd heeft en daarnaast alle vellen in een kaartstelsel geregistreerd heeft. In het Herbarium De Wever, dat momenteel deel uitmaakt van de collectie botanie van het sinds 1912 aan